

LISA 3. IKONOSTAASI IKOONIDE KATALOOG

Kõik ikoonid loetletakse vasakult paremale ehk ikonostaasi põhjaseinast lõunaseina suunas. Nimekirja koostamisel tuginetakse Sirje Simsoni koostatud riigi kaitse all oleva vallasmälestise kaitsekohustuse teatisel nr. 6009¹ ja K. Tiziku raamatul „История Ревельскаго Преображенскаго Собора: историко-статистическое описание”².

Esimene tase ehk kohalik ikoonide rida:

1. Diakoniuks peaingel Miikaeli ikooniga

Tehnika: puit, tiseritöö, kullatis, õli. Mõõtmed: kõrgus ca 302,0 cm, laius ca 89,7 cm.

Autor ja dateering: I. Zarudnõi töökoda, 18. saj I veerand. Peaingel Miikaeli pea, käed ja jalad ning saatan looma kujul on maalitud A. Koroljovi poolt 1829. a.

Lühikirjeldus: Ukse ažuurseks ehismotiiviks on saatana võitnud ja krooni käes hoidev Peaingel Miikael.

2. Ikon „Jumalaema vagade Samson Vaestevõrustaja ja Dalmaatsia Isaakiosega”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: ca 122,0 x 66,0 cm, ikoon on ristkülikukujuline.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Kristuslapsega Jumalaema ees põlvitavad vaga Samson Vaestevõrustaja ja Dalmaatsia Isaakios.

3. Ikon „Jumal-Isa” Peetruse ja Pauluse ikonostaasi Kuninglike Uste kohal

Tehnika: puit, õli. Mõõtmed: ca 22,0 x 37,5 cm.

Autor ja dateering: A. Koroljov, 1829. a.

Lühikirjeldus: Väike eri kujuga ikoon kujutab pilvedel istuvat Aukuningas Jumal-Isa.

4. Ikon „Apostlid Peetrus ja Paulus Kristuse ees”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: ca 113,0 x 56,7 cm, ikoon on ristkülikukujuline.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Önnistava Kristuse ikoon pühade apostlite Peetruse ja Paulusega.

5. Diakoniuks peaingel Uurieli ikooniga

Tehnika: puit, tiseritöö, kullatis, õli. Mõõtmed: : kõrgus ca 300,0 cm, laius 89,3 cm.

Autor ja dateering: I. Zarudnõi töökoda, 18. saj I veerand. Peaingel Uurieli pea, käed ja jalad on maalitud A. Koroljovi poolt 1829. a.

Lühikirjeldus: Ukse ažuurseks ehismotiiviks on mõõga ja leegivihuga peaingel Uriel.

¹Riigi kaitse all oleva vallasmälestise kaitsekohustuse teatis nr. 6009. (2008) Koostaja: Simson, S. TKVA, lk. 6-43.

²Tizik, K. (1896) *История Ревельскаго Преображенскаго Собора: историко-статистическое описание*. Tallinn, lk. 78-84.

18. Icoon „Püha Suurkannataja Katariina”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: ca 122,0 x 66,0 cm, ikoon on ristkülikukujuline.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Suurkannataja püha Katariina ikoon tunnusesemetega (mõõk, palmioks) ja elukrooni hoidvate inglitega.

19. Diakoniuks peaingel Miikaeli ikooniga

Tehnika: puit, tiseritöö, kullatis, õli. Mõõtmed: kõrgus ca 300,0 cm, laius ca 90,0 cm.

Autor ja dateering: I. Zarudnõi töökoda, 18. saj I veerand. Peaingel Miikaeli pea, käed ja jalad ning saatan looma kujul on maalitud A. Koroljovi poolt 1829. a.

Lühikirjeldus: Ukse ažuurseks ehismotiiviks on saatana võitnud ja krooni käes hoidev Peaingel Miikael.

20. Icoon „Jumalaema pühade Sakaria ja Eliisabetiga”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: ca 108,0 x 58,0 cm, ikoon on ristkülikukujuline.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Kristuslapsega Jumalaema ees põlvitavad Ristija Johannese vanemad preester Sakarias ja tema naine Eliisabet.

21. Icoon „Kristus Kõigevalitseja” Issanda Muutmise ikonostaasi Kuninglike Uste kohal

Tehnika: puit, õli. Mõõtmed: ca 22,0 x 39,0 cm.

Autor ja dateering: A. Koroljov, 1829. a.

Lühikirjeldus: Väike eri kujuga ikoon kujutab pilvedel istuvat Aukuningas Issand Kristust.

22. Icoon „Issanda Muutmise” (ehk „Jeesuse aukirgastamine”)

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: ca 108,0 x 58,0 cm, ikoon on ristkülikukujuline.

Autor ja dateering: I. Tšernavski, 1719. a.

Lühikirjeldus: Icoon kujutab Jeesuse muutmist Taabori mäel oma õpilaste Peetruse, Jaakobuse ja Johannese silme all.

23. Diakoniuks peaingel Uurieli ikooniga

Tehnika: puit, tiseritöö, kullatis, õli. Mõõtmed: : kõrgus ca 300,0 cm, laius 90,0 cm.

Autor ja dateering: I. Zarudnõi töökoda, 18. saj I veerand. Peaingel Uurieli pea, käed ja jalad on maalitud A. Koroljovi poolt 1829. a.

Lühikirjeldus: Ukse ažuurseks ehismotiiviks on mõõga ja leegivihuga peaingel Uuriel.

Teine tase ehk kaksteistpühade rida:

6. Icoon „Püha Kolmainsus”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: ca 111,0 x 82,0 cm, ikoon on kergelt ovaalne.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Icoon kujutab Püha Kolmainsust.

K. Tiziku raamatu järgi 1896. aastal paiknes sellel asukohal ikoon „Neitsi Maarja templisse viimine“.

7. *Ikoon „Jeesus Kristuse ristimine“*

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: ca 111,0 x 65,0 cm, ikoon on ovaalne.

Autor ja dateering: Filip (?), 1719. a.

Lühikirjeldus: Ikoon kujutab Jeesuse Ristimist Ristija Johannese poolt Jordani jões.

K. Tiziku raamatu järgi 1896. aastal paiknes sellel asukohal ikoon „Jeesuse sündimine“.

J. Kaljundi andmeil on ikoonil signatuur „Filip“, mis võib oletatavasti viidata Filip Artemjevile kui ikooni autorile.³

8. *Ikoon „Jeesus Kristuse sündimine“*

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: ca 111,0 x 65,4 cm, ikoon on ovaalne.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Ikoon kujutab Jeesuse sündimise stseeni. Karjased kummardavad Jeesuslast.

K. Tiziku raamatu järgi 1896. aastal paiknes sellel asukohal ikoon „Jeesus Kristuse ristimine“.

9. *Ikoon „Neitsi Maarja templisse viimine“*

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: ca 112,0 x 83,0 cm, ikoon on kergelt ovaalne.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Ikoon kujutab Neitsi Maarja Jeruusalemma templisse viimist vanemate Joakim ja Anna poolt.

K. Tiziku raamatu järgi 1896. aastal ja 1983. aasta inventariseerimisandmeil⁴ paiknes sellel asukohal ikoon „Issanda templisse viimine“.

24. *Ikoon „Issanda templisse viimine“*

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: 111,3 x 81,7 cm, ikoon on kergelt ovaalne.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Ikoon kujutab Jeesuslapse Jeruusalemma templis esitamist. Kristus-Jeesuslaps toodi juutide käsuseaduse kohaselt tema elu 40. päeval Neitsi Maria poolt Jeruusalemma templisse, kus teda võttis vastu õiglane vanake Siimeon, kellele Püha Vaim oli ennustanud, et ta ei sure enne, kui ta on näinud Issandat Messiat.

K. Tiziku raamatu järgi 1896. aastal paiknes sellel asukohal ikoon „Kolmainusus“, 1983. aasta inventariseerimisandmeil⁵ – ikoon „Neitsi Maarja templisse viimine“.

³Kaljundi, J. (2000) *Tallinna Issanda Muutmise Peakiriku ikonostaas. Ajalooline ülevaade*. [Brošüür] Tallinn, lk. 16.

⁴I. P. Zarudnõi ikonostaasi pass (1983). MKA, 4-16/41, lk. 2.

⁵Sealsamas

25. Icoon „Püha Vaimu väljavalamine”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: ca 106,0 x 54,0 cm, ikoon on ovaalne.

Autor ja dateering: A. Merkuljev (Merkurjev), Moskva, 1719. a.

Lühikirjeldus: Icoon kujutab Püha Vaimu väljavalamist ehk Mahatulemist. Icoon mälestab Püha Vaimu mahatulemist apostlite peale juutide nelipühal. Püha Vaimu mahatulemine apostlite peale tähistab Kristuse üleilmse Kiriku sünni, sellega pandi alus Evangeeliumi kuulutamisele kõikidele rahvastele.⁶

26. Icoon „Issanda Muutmise”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: ca 106,0 x 54,0 cm, ikoon on ovaalne.

Autor ja dateering: A. Merkuljev (Merkurjev), Moskva, 1719. a.⁷

Lühikirjeldus: Jeesuse aukirgastamise (muutmise) ikoon mälestab sündmust, kui Jeesus muutus oma õpilaste Peetruse, Jaakobuse ja Johannese silme all, andes neile näha oma igavest jumalikku auhiilgust.

27. Icoon „Jumalaema uinumine”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: 112,0 x 82,0 cm, ikoon on kergelt ovaalne.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Jumalaema uinumise ikoon kujutab apostleid Jumalaema surivoodi ümber ja Kristust taevas keerubite keskel.

Kolmas tase (12 apostlit):

10. Icoon „Evangelist Markus apostlite Jakoobuse ja Peetrusega”

Tehnika: puit, õli. Mõõtmed: ca 104,0 x 80,0 cm, ikooni kuju meenutab rombi.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 19. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Evangelist Markuse, apostel Jakoobuse ja apostel Peetruse ikoon (poolfiguurid).

11. Icoon „Evangelist Luukas apostlite Pauluse ja Andreasega”

Tehnika: puit, õli. Mõõtmed: ca 104,0 x 80,0 cm, ikooni kuju meenutab rombi.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 19. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Evangelist Luuka, apostel Pauluse ja apostel Andrease ikoon (poolfiguurid).

28. Icoon „Evangelist Matteus apostlite Tooma ja Siimonaga”

Tehnika: puit, õli. Mõõtmed: ca 104,0 x 80,0 cm, ikooni kuju meenutab rombi.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 19. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Evangelist Matteuse, apostel Tooma ja apostel Siimona ikoon (poolfiguurid).

⁶Eesti-vene õigeusu seletav sõnastik, Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik. <http://www.orthodox.ee/sonastik.php?d=sl> (vaadatud 7. II 2010).

⁷Kaljundi, J. (2000) Tallinna Issanda Muutmise Peakiriku ikonostaas. Ajalooline ülevaade. [Brošüür] Tallinn, lk. 16.

29. Icoon „Evangelist Johannes apostlite Juuda ja Filippusega”

Tehnika: puit, õli. Mõõtmed: ca 104,0 x 80,0 cm, ikooni kuju meenutab rombi.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 19. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Evangelist Johannese, apostel Juuda ja apostel Filippuse ikoon (poolfiguurid).

Neljas tase (Kristuse kannatused):

12. Icoon „Kristuse surmamõistmine Pilaatuse poolt”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: Ø umbes 90,0 cm, ikoon on ümmargune.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Maavalitseja Pilaatus annab Jeesuse ristilöödavaks ja peseb rahva ees oma käed süütu verest puhtaks.

13. Icoon „Ennäe teie kuningat!”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: : 59,0 x 44,0 cm, ikooni kuju meenutab rombi.

Autor ja dateering: I. Tšernavski, 1719. a.

Lühikirjeldus: Maavalitseja Pilaatus toob Jeesuse rahva ette. (Johannese evangeelium 19, 14-15: *Aga oli paasapühade valmistuspäev, umbes keskpäev. Ja ta ütles juutidele: "Ennäe, teie kuningas!" Need aga hüüdsid nüüd: "Vii ära, vii ära, löö ta risti!" Pilaatus ütles neile: "Kas ma pean teie kuninga risti lööma?" Ülempreestrid vastasid: "Meil ei ole kuningat, vaid on keiser."*)

14. Icoon „Kristus ristil”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: 170,0 x 73,0 cm, ikoon on piklik, ülevalt ja alt kaarjas.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Kolgata mäel ristilöödu ikoon Jumalaema ja apostel Johannese risti all.

15. Icoon „Jeesuse piinamine”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: : 61,0 x 45,0 cm, ikooni kuju meenutab rombi.

Autor ja dateering: A. Nesterov (Nestorav), 1719. a.

Lühikirjeldus: Icoon kujutab Kristuse kroonimist kibuvitsakrooniga ja pillirookeppidega peksmist.

16. Icoon „Jeesuse piitsutamine”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: Ø umbes 90,0 cm, ikoon on ümmargune.

Autor ja dateering: I. Tšernavski, 1719. a.

Lühikirjeldus: Icoon kujutab Kristuse piitsutamist rooskadega.

30. Icoon „Püha õhtusöömaaeg”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: Ø umbes 96,0 cm, ikoon on ümmargune.

Autor ja dateering: A. Nesterov (Nestorav), 1719. a.

Lühikirjeldus: Jeesuse ja apostlite viimset söömaaega kujutav ikoon.

31. Icoon „Palve Ketsemani aias”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: 58,5 x 44,0 cm, ikooni kuju meenutab rombi.

Autor ja dateering: A. Nesterov (Nestorav), 1719. a.⁸

Lühikirjeldus: Jeesuse palvetamist Ketsemani aias (Õlimäel) kujutav ikoon.

32. Icoon „Kristuse ristilt maha võtmine”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: 170,0 x 73,5 cm, ikoon on piklik, ülevalt ja alt kaarjas.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Icoon kujutab Kristust kolgata mäel, ristil mahavõetuna. Tema juures on Jumalaema, apostel Johannes, ingel jt.

33. Icoon „Jeesus ülempreester Kaifase ees”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: 59,0 x 44,0 cm, ikooni kuju meenutab rombi.

Autor ja dateering: I. Tšernavski, 1719. a.⁹

Lühikirjeldus: Icoon kujutab Jeesuse tunnistust ülempreestri ees.

34. Icoon „Ristikandmine”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: Ø umbes 96,0 cm, ikoon on ümmargune.

Autor ja dateering: I. Tšernavski, 1719. a.

Lühikirjeldus: Icoon kujutab Kristust risti kandmas.

Viies tase:

17. Icoon „Ülestõusmine”

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: 123,0 x 161,0 cm, ikoon on trapetsikujuline.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Jeesuse Ülestõusmise ikoon.

35. Icoon „Taevaminek”¹⁰

Tehnika: puit, tempera. Mõõtmed: 123,0 x 161,0 cm, ikoon on trapetsikujuline.

Autor ja dateering: Tundmatu kunstnik, 18. saj I veerand.

Lühikirjeldus: Kristuse taevaminemise ikoon.

⁸Kaljundi, J. (2000) *Tallinna Issanda Muutmise Peakiriku ikonostaas. Ajalooline ülevaade*. [Brošüür] Tallinn, lk. 16.

⁹J. Kaljundi nimetab selle ikooni autoriks A. Nesterovi (Kaljundi, J. (2000) *Tallinna Issanda Muutmise Peakiriku ikonostaas. Ajalooline ülevaade*. [Brošüür] Tallinn, lk. 16), kuid S. Simsoni koostatud dokumendis (Riigi kaitse all oleva vallasmälestise kaitsekohustuse teatis nr. 6009. (2008) TKVA, lk. 41) on toodud toodud foto I. Tšernavski signeeringust.

¹⁰J. Mozgovaja arvamusel tegemist on hoopis Jeesus Kristuse haua ees mürrikandjaid naisi kujutava ikooniga. Mozgovaja, J. B. Творчество И.П.Зарудного. Кандидадитöö. Leningrad, 1977.